

กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต
สำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
LEARNING MANAGEMENT PROCESS OF THAI LANGUAGE TEACHERS
FOCUSING ON LIFE SKILLS FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ทรงฤทธิ์ แก้วพรม¹,
สังเวียน ปินะกาลัง² และ นฤมล อินทร์ประสิทธิ์³
มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{1,2,3}
Songrit Kaewprom¹,
Sangwian Pinagalang² and Narumol Inprasitha³
Khon Kaen University, Thailand^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: Songritsmart2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนโรงเรียนภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้แก่ นางบุญจันทร์ บัวพา ตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนภูพาน ซึ่งศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ กล้องบันทึกวีดิทัศน์ แบบสังเกตแบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง แบบบันทึกภาคสนาม และกล้องบันทึกภาพนิ่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกวีดิทัศน์การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยและพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนในชั้นเรียน

* ได้รับบทความ: 16 พฤษภาคม 2563; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2563

Received: May 16, 2019; Revised: June 25, 2020; Accepted: June 28, 2020

สัมภาษณ์ครูผู้สอนภาษาไทย และนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากโพโทคอล และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในรูปแบบของการบรรยายวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี 5 กระบวนการ ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ ตัวชี้วัดและการวางแผนหน่วยการเรียนรู้ โดยการระบุตัวชี้วัดการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ที่มีความสอดคล้องต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต นำมาบูรณาการ ร่วมกับตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้ตาราง วิเคราะห์ตัวชี้วัด 2) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ได้แก่ การออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อประกอบการสอน แบบทดสอบ และใบงานประกอบการ สอน 3) การจัดการเรียนรู้ โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน คือการเตรียมตัวนักเรียนก่อนเริ่มเรียน นำเอาความรู้และทักษะที่ นักเรียนมีอยู่เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่ครูกำลังจะสอน ขึ้นสอนเนื้อหา ประกอบด้วย กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ด้านได้แก่ 1. ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น 2. ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3. ด้านการ จัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นตอนในการรวบรวมใจความสำคัญที่ผู้สอนต้องการจะให้ ผู้เรียนทราบ โดยให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างของความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับ เชื่อมโยงกับทักษะชีวิต 4) การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบและการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ ซึ่งปรากฏอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการประเมินของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2. การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรม 3. การประเมินผลการเรียนรู้ จากใบงาน 5) การส่งเสริมและพัฒนารการเรียนรู้ คือกิจกรรมเสริมที่จัดให้กับนักเรียน นอกเหนือจากการจัดการศึกษาตามหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมเขียนเล่าประสบการณ์ ชีวิตที่ตนประทับใจ ในรูปแบบของเรียงความประกอบภาพถ่าย และกิจกรรมการจัดทำ หนังสือเล่มเล็ก เพื่อแบ่งปันเรื่องราวของนักเรียนให้กับผู้อื่นได้อ่านเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิตดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ทักษะชีวิต

Abstract

This research was a qualitative research. The objective was to study the learning management process of Thai language teacher focusing on life skills for high school students. Target groups were educational personnel and students at Phu Pha Man School, Phu Pha Man, Khon Kaen, the Secondary Educational Service Area Office 25. They were Mrs. Boonchan Buapha, Senior Professional Level Teachers, and 37 students in grade 10 at Phu Pha Man School in the second semester of the academic year 2019. The research instruments were video camera, observation form, interview form, audio recorder, field note, camera. Data were collected by recording videos of Thai teacher's learning management and interactions of students in the classroom while learning Thai language, and interviewing of Thai teacher and students. Qualitative data obtained from the protocol and important interviewees were analyzed in the form of descriptive analysis.

The result of the research showed that the learning management process of Thai Language teacher focusing on life skills for high school students consisted of 5 processes as follows. 1) Analysis of indicators and planning of learning units, indicators of learner development were identified based on Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008), and learning management indicators focusing on life skills were aligned with the learning management process focusing on all 4 life skills. Those skills were the skill of awareness and appreciation for self and others, the skill of analytical thinking, making decisions and solving problems creatively, the skill of emotional and stress management, and the skill of building great relationships with others. The skills were integrated with indicators from the Basic Education Core Curriculum 2008 by applying the analysis table for indicators. 2) Preparation of learning management focusing on life skills, this consisted of designing a learning management plan, and applying of teaching media, quizzes, and worksheets.

3) Learning management, Thai language courses focusing on life skills were conducted step by step. First, the warm-up step, students were prepared before getting to the lesson in order to know what they were going to learn and be able to relate their background knowledge to the lesson that teacher was going to teach. Second, the teaching step consisted of learning activities covering 4 skills. 1. Awareness and appreciation for self and others, the activities aimed to assist the learners to realize their aptitudes, abilities, strengths, and weaknesses, to understand individual differences, to recognize themselves, and to accept value and pride in themselves and others. 2. Analytical thinking, making decisions and solving problems creatively, the activities allowed students to recognize information, problems, and situations around them, and to criticize and assess the situations around with logic and reliable information. 3. Emotional and stress management, the activities aimed at allowing students to understand and be aware of the emotional state of the person, the cause of stress, how to control emotions and stress, and how to relax, avoid and change behaviors that might cause unwanted emotions in a good way. And 4. building great relationships with others s, the activities allowed students to understand aspects, emotions, and feelings of others, to use spoken and body language to express their thoughts, to understand the thoughts and needs of others, and to behave appropriately in various situations. Last step, the conclusion of the lesson, this step was a process gathering the important ideas that the teacher wanted the students to know by showing the relationship between knowledge and skills linked to life skills. 4) Assessment of learning, it contained inspection and evaluation of learning management in 3 forms as 1. assessment of student learning before and after learning management according to the assessment form of the Thai language learning pattern, 2. assessment of student learning by monitoring their performances, and 3. assessment of student learning from worksheets. And 5) Promoting and

developing learning, this was additional activities provided to students apart from learning management based on the regular unit of study, such as writing activities about life experiences that they were impressed in the form of essays with photographs, and creating booklets activities that the students could share the story with others to read, so that students could gather better Thai language focusing on life skills.

Keywords: Learning management; Life skills

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ หากเราต้องการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตน เพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นอันดับแรก จากวิสัยทัศน์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก การพัฒนาคนซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนให้มีพื้นฐานในการคิดเรียนรู้ และทักษะในการจัดการและการดำรงชีวิต สามารถเผชิญกับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (กรมสุขภาพจิต, 2543) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้จึงมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ที่ยั่งยืน

เมื่อระบบการศึกษาก้าวเข้าสู่สังคมในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากระยะนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ

โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขึ้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554)

ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน เพราะทักษะชีวิตเป็นผลจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะปัจจุบันเยาวชนได้รับการฝึกทักษะชีวิตจากบ้าน โรงเรียน และชุมชน น้อยลงกว่าเดิม เห็นได้จากปัญหาที่เยาวชนไทยเผชิญอยู่ (ธนพัชร แก้วปฏีมา, 2547) การพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะและเจตคติให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เพื่อการปรับตัวการป้องกันตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการกับชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 สารการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร (สัมฤทธิ์ สันต, 2547 : 10) กิจกรรมบูรณาการหรือสอดแทรกทักษะชีวิตพื้นฐาน เป็นลักษณะของกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนได้อภิปรายแสดงความรู้สึกรู้สึกคิดและการประยุกต์ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามสะท้อน เชื่อมโยง ปรับใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญที่จะพัฒนาทักษะชีวิตให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้โดยวิธีการสะท้อนความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิต (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554)

วิชาภาษาไทยจึงมีความสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ แต่การเรียนรู้เข้าใจภาษาไทยเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสิ่งที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ การสร้างกระบวนการทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งทำได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาษาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการ

พัฒนาความรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ถ้านักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ย่อมมีผลต่อการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ไปด้วย และปัจจุบันการสอนภาษาไทยได้เปลี่ยนแนวคิดไปจากเดิม คือไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นการใช้ภาษาในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาสังคม เน้นการสอนภาษาไทยในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง อันเป็นทักษะที่สำคัญให้เกิดควบคู่ไปกับทักษะชีวิตจนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นได้ (นวรรตน์ สุขวัฒนาสินธิ์, 2559)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้จัดกระบวนการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะชีวิตที่หลากหลาย และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนภูผาม่าน เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์เพื่อการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเน้นการวิเคราะห์โปรโตคอล (Protocol) และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic discription) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมการสอน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบทั้งสิ้น 5 กระบวนการ ดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์ตัวชี้วัดและการวางแผนหน่วยการเรียนรู้

เป็นการวิเคราะห์จุดประสงค์และการวางแผนหน่วยการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1) ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิเคราะห์ตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยดำเนินการคัดเลือกตัวชี้วัดแบบรายภาค ระดับชั้น ม.4-6 ที่มีความสอดคล้องต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
3. ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด
4. ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2) ครูผู้สอนนำตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 บูรณาการร่วมกับตัวชี้วัดของทักษะชีวิต แล้วนำมาออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์

1.2 การเตรียมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต

เป็นการเตรียมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิตโดยการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ มาช่วยเสริม โดยครูนำตัวชี้วัดที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนแรกมาออกแบบ

2) สื่อประกอบการสอนวิชาภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต บูรณาการเข้ากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

3) แบบทดสอบ และใบงานประกอบการสอน โดยดำเนินการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน เพื่อนำผลนั้นมาปรับปรุงวิธีการสอนต่อไป

1.3 การจัดการเรียนรู้

เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เพื่อเป็นการเตรียมนักเรียนให้รู้ที่กำลังเรียนเรื่องอะไร สามารถนำเอาความรู้และทักษะที่นักเรียนมีอยู่เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่ครูกำลังจะสอนได้ โดยการหากิจกรรมที่เร้าความสนใจของนักเรียนแล้วเชื่อมโยงไปสู่บทเรียน

2) ชี้นสอนเนื้อหา เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้กระบวนการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นทักษะชีวิต ประกอบด้วยทักษะสำคัญ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักความถนัดความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2.2) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง ระบุปัญหาสาเหตุของปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

2.3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

2.4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากาย

เพื่อสื่อสารความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเอง วางตัวได้ถูกต้อง เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่น

3) ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นตอนในการรวบรวมใจความสำคัญที่ผู้สอนต้องการจะให้ผู้เรียนทราบ เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะต่างๆ ที่ได้รับเชื่อมโยงกับทักษะชีวิต และนำไปสู่การเรียนรู้ในเนื้อหาต่อไป

1.4 การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งปรากฏอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรม และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากใบงาน

1.5 การส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเพียงครั้งหนึ่งคิดถึงตลอดไป โดยให้นักเรียนได้เขียนเล่าประสบการณ์ชีวิตที่ตนประทับใจ ในรูปแบบของเรียงความประกอบภาพถ่าย และกิจกรรมการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก เพื่อแบ่งปันเรื่องราวของนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทั้งสิ้น 5 กระบวนการ ได้แก่ การเตรียมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต การวิเคราะห์ตัวชี้วัดและการวางแผนหน่วยการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ การจัด การเรียนรู้ตามแนวทางทักษะชีวิต และการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูผู้สอนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของทักษะชีวิตให้ผู้เรียนเกิดการปรับตัวการป้องกันตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการกับชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังได้จัดกิจกรรมบูรณาการหรือสอดแทรกทักษะชีวิตพื้นฐาน เป็นลักษณะของกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนได้อภิปรายแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และการประยุกต์ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามสะท้อน เชื่อมโยง ปรับใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญที่จะพัฒนาทักษะชีวิต ครูผู้สอนได้มีการวิเคราะห์ตัวชี้วัดและการวางแผนหน่วยการเรียนรู้ ในการระบุ

ตัวชี้วัดการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ครูผู้สอนได้ดำเนินการเตรียมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิตโดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเตรียมสื่อการเรียนรู้ล่วงหน้าก่อนสอน เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะชีวิต ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมไปถึงการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ สันเต (2547 : 10) ว่าทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 สารการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร และยังสอดคล้องกับ สกล วรเจริญศรี (2550) ที่ได้ศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ก่อนการทดลองหลังการทดลอง และระยะติดตาม ผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่ากลุ่มฝึกอบรมมีผลให้ทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554 : 10) การสอนของครูต้องสอดแทรกทักษะชีวิตพื้นฐาน เป็นลักษณะของกิจกรรมที่กำหนดให้ ผู้เรียนได้อภิปรายแสดงความรู้สึกรู้สึกคิด และการประยุกต์ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามสะท้อน เชื่อมโยง ปรับใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญที่จะพัฒนาทักษะชีวิตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ควรนำไปใช้ทุกระดับชั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียน ในระดับชั้นอื่น ๆ และในรายวิชาอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เน้นทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนต้องประยุกต์สถานการณ์จริงที่ผู้เรียนเผชิญในชีวิตประจำวัน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งเชื่อมโยงความรู้ที่ค้นพบให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2543). รายงานการประชุมวิชาการทักษะชีวิต ครั้งที่ 3 เรื่องทักษะชีวิตกับความฉลาด ทางอารมณ์ : สู่สหัสวรรษแห่งการพัฒนาเยาวชน แ บ บ อ ง ค์ ร ว ม . กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข.
- ธนพัชร แก้วปฏินา. (2547). การพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นวรรตน์ สุขวัฒนาสินธุ์. (2559). ผลของการใช้รูปแบบการสอน 7E ร่วมกับเทคนิคกลุ่มร่วมมือแข่งขันวิชา หลักภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา หลักภาษาไทยและทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ใน รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกล วรเจริญศิริ. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยา การให้คำปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัมฤทธิ์ สันเต. (2547). การพัฒนาเครื่องมือประเมินทักษะชีวิตจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนวัยเด็ก ตอนกลาง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2549). แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เอกสารการประชุมชี้แจงเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ “2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน” ระหว่างวันที่ 15-22 กุมภาพันธ์ 2549.